

AR ROUE GRALON A KÆR IS

649A

« A ba-ouë m'eo heuzet kær Is
« Neus ket eavet par da Baris. »

En Escopti Kerne, e lec'h emañ brema môr Douarnenez, e voa guechal eur guær vras meurbet, hanvet Is.

Eur voguer ledan ac huel, gant sclujou houarn he difenne deus ar môr. Er gær-ze ne velet, e touez an dud pinvidic nemet dizurs, goall exempl a fallagriez. Gralon, pehini a chome neuze en Is, a voa Roue Breiz-Izel, Bet e voa brezeller en e iaouanquis, a rust en andret e zajidi ; mæs en he gosni, sclerijennet dre er feiz christen, e teuas da vezan douç, evel eun oan. Hirvoudi a re aliez var dizursou Is, a var a vuez dirollet a rene e verc'h ar brinces Athès gant an nob'ans iaouanq a guær, a deus ar vro hanvet, hirio, Kær-Ahès, pehini a voa dezl a leve.

En amzer-ze, ive, e oa en Breiz-Izel, daou abostol zantel, daou vignon da Zoue, Sant-Caourentin, kenta Eskop a Guemper, a Sant-Guenole (1), kenta abad a Landevennec ; aliez ho devoa prezeguet ar feiz er guær a Is, a gourdrouzet ar Roue Gralon, abalamour d'an drog-obero, d'an torfejon a d'an injustiçou a ret, bemdez, e pales e verc'h iaouanq ; mæs goab a ret anezo, ac ar Roue, semplet dre an oad, nen devoa mui a c'halloud avoalc'h evit arreti dizurzou ker bras.

Doue a skuizas, er fin, o velet Is caledet en e fec'hejou, ac a roas da anaout da Æl Breiz-Izel, e vignon Guenole, penos, kent, Guenole a bignas voar e save h, ac a reuas da gær Is, o sonjal c'hoas disarmi koler Doue. Mæs tremenet e voa an amzer a druez. P'a en em gavas an abad santel, var dro anter-noz, sclujou Is a voa digor, ac ar môr a c'hrose spoutus, o tiruillal var an dud, an tier ac ar palechou. Guenole ne allas savetei nemet Gralon eb ken, deus a behini e veler c'hoas roudou treid ar marc'h e roc'h Garrek.

Ahès, merc'h fall ar Roue, kiriek a revin Is, a voë troet e *Mari-Morgan*, anter maouez ac anter pesk. Pa bar al loar, he c'hlever c'hoas aliez o çana, var môr Douarnenez, a uz revinou ar guær veuzet. He daoulagad a zo evel diou stereden, he bleo evel an aour, he gouzoug ac he diou vrôn ken guen ac an erc'h, ac e inouez melodius a laka da gouskat dre e chalmou evelze, martolodet ar vro, ractal m'he c'hlevont, a lavar entrezo gant spouron : « Tec'homp. Ahès a zo savet deus he phalès, « ar guall amzer na ma ket pell, a ma taleomp, e vezimp tolet, « kousket var ar rehyer. »

Kær Is ne ma mui evel Sodôme, Gômor a Babilon ; ac hirio ar môr a ruill dreist he fen.

Da zao-eol, Gralon, o veza pignet, gant Guenole, var lein *Mene-Hôm*, a dolas, ac'hane, eur zell truezus var e lerc'h ; Mæs ellec'h ma edo ar guær gær Is, ne velas mui nemet môr

(1) *Guen-oll-e. Oll-e-Guen* (il est tout blanc) hanvet evel-ze gant e vam, ar Santez Ven, abalamour ma ca eur buguel koant a fur, Sant Guenole, dre e vertuziou, en deus meritet an hano, caër a Æl Breiz-Izel (l'Ange de la Bretagne).

Douarnenez, ac e kouezas d'an daoulin evit trugaracat Doue ac ar Verc'hes da veza saveteet e vuez.

Pa savas divar e zaoulin, e velas dindan an heol, o luguerni, *Ru-men-golou*, pe *Men-ru-ar-Golou*, var pehini e vije sacrificiet, tud veo, a beb mis, eur buguel bian c'hoas eus ar vrôn. Neuse, beuzet en he zaélou, ac e zaou lagad savet e trezeck an En, e lavaras d'he vignon santel :

« Var ar men ru zont, consacret da eun Doue barbar, me a
« rañ sevel eun ilis caër d'ar Verc'hes, ac el leac'h ma skuiller
« ar goad da Teutatès, e-skuillo Mam ar guir Doue he graçou
« var Breiz-Izel. »

Gralon a zalc'has mad de bromessa, a beleyen ar Bayanet, o veza en em revoltet, pa veljont dispen templ an Doue faos Teutatès, ar Roue christen ho zrehas e kever Argel, e pen ar Vretonnet convertisset.

Goude beza gret e boden, var Mene-Hôm, ar Roue Gralon a heuillas Guenole da abaty Landevennec, savet gantan, eun neubout blaveziou kentoc'h. Diarog kement ze, en devoa c'hoas roet e balès, en Kemper, da Sant Caourentin, pehini en devoa toret e naon dezan a de compagneuz gant eun tam deus he besk bian. E plaç ar palès-ze, e ma brema ilis caër cathedral Kemper.

Gralon a dremenas, e Landevennec, ar rest eus e vuez, en eur binijent galet, ac alies e zegant e vignon ker da Remengol, da pedi evit e hobl, an *Itron-Varia-Remed-Oll*. Beza en devoa an eur d'he gullet brudet bars en pevar c'horn Breiz-Izel, ac o vervel etre divrec'h, Sant Guenole e Landevennec, e recomande e ene da Zoue, en eur lavar et gant ficjans :

« Itron-Varia Remengol, »

C'houezec kant vloas a zo, a baoue, ma e maro Gralon, ac ar Vretonnet, pere zo, bepred, tud a seiz ac a galon, ho deus c'hoas sonj eus ho roue coz, ac eus e vignon Sant Guenole. Mæs ma c'hanevesen guelloc'h histor ho bro gaër, pazeont da zul an Drindet, da bardon bras Remengol, a pa velon môr Douarnenez, Mene-Hôm, Landevennec, tour huel ilis miraculus an *Itron-Varia-Remed-Oll*, e lavarant an daélou, en ho daoulagad, en eur vale gant respet, var douar ar Sænt ac ar Rouane :

« Bras ar burzudou a zo bet, »

« Ebars an amzer dremenet !... »

Bras ive ar burzudou a ra c'hoas, hirio, an Itron Varia Remengol, en andret an oll Vretonnet, ac ispecial en andret ar Pelerin et a deu, bemde, d'he gullet, alies eus a bell bro, a calc anezo diarc'hen ac e corf ho rochedou.

Ar vinoret dilezet, an intanvezet paour ar beorien noas, sourdardet Breiz-Izel, e creis tan ar brezel, ar vartholoded var ar môr bras e furol, an oll dud affliget a gorff, a galon ac a speret, darn en ho foanniou, darn e dangeriou, darn all en dizesper, a darn, ive, var gouele ar maro, ho deus sonj eus ho mam douç a mad, ac alies e leveron dezi, gant carante a gant ficjanç en he galloud, ac en he madelez.

« Itron Varia Remengol, patronez Breiz-Izel, »

« Pedit evidomp, hirio a pa rankimp mervel ; »

« Pedit evit Breiz-Izel, evit ar Vretonnet, »

« Ho deus ho caret, ho car, ac ho caro bepet. »

GUERS

AR ROUE GRALON A KÆR IS

Var ton : *Judic ac Holofernez* ; pe var ton : *Bocen Ellant*

1.

Petra'zo'neve e ker Is,
M'ar de ken drant ar iaouankis,
A m'ar clevan ar biniou,
Ar bombard ac an telennou ?

N'eus e kær Is netra neve;
Rac ar festou-ma 've bemde,
N'eus e kær Is nemet traou coz,
Rac ar festou-ma 've bemnoz.

Bojennou dreis zo divoanet
E zor an ilizou serret
A, var ar beorien e voëla,
E losker ar chaçz d'ho drailla.

D'ho c'hozek via, an oll verc'hiet
~~N'ho deus roue mar ar pe...~~
A, da ober he gurunen,
E roont ho c'hæra rosen.

Ahès, merc'h ar Roue Gralon,
Tan an ifer en he c'halon,
Er pen kenta deus an diroll,
A drein d'he c'heul ar gær da goll.

Sant Guenole, gant kalonad,
So bet m'eur vech e kâout he zad,
A, gant daëlou, an den Doue :
En eus lavaret d'ar Roue :

« Gralon, Gralon, laka eves,
« D'an dizurzou a rên Ahès :
« Rac tremenet vo an amzer
« Pa skuillo Doue e goler.

« El lec'h m'a voa c'hoarzadek kent,
« E vo neuze scrignadek dent,
« El lec'h ma voa kanoennou,
« El vo neuze scrijadennou !... »

Ac ar roue fur, spouronet,
E verc'h en deus bet kelennet :
Mæs diskaret dre ar gosni,
N'eus mui a ners da stourm outi.

↓
Jenil
85/43,5 us

A, skuis gant rebechou he zad,
Evit m'ont d'eus he zaoulagad,
Hi' deus gret, gant droug sperejou,
Eur palès caër tost d'ar sclujou.

Eno, gant he amourouchen,
E ma fenos an abaden,
Eno, en aour æc er perles,
Evel an heol, e par Ahès...

II

« Plijadur dec'h er palès-man,
« Merc'hed chentil a potret skân,
« Plijadur dec'h a nosvez grën,
Eme eur Prinç en eur antren,

Ar Prinç a zougue dillat ru,
E varo e voa hir a du,
He oll izili a verve,
Ac e zaoulagad a zeve.

Ra viot deut mad estranjour,
Eme Ahès gant eur bek flour,
Ia, ra viot deut ar guella,
M'ar c'hanveit an traou falla.

Neuze em bo digomer mad,
A respontas an divroad :
Rac me er fall zo ken disket
Ac an ini n'ens e c'hrœuet.

A kerkent Ahès d'er pidi
Da ober eun dro zancz ganti,
Ac an oll, a eneb Doue,
Goassan ma c'hallent a doue.

Pa voa d'an abaden-ze fin,
Danser Ahès, en eur c'hoarzin,
Ac en eur zével he ziou skoas,
A lavaras : « n'ouzoc'h netra !...

Kerc'hit din-me deus a gær Is
Verseillou santel an llis,
Kerc'hit croas ha crucifiet
Eun hosti sacr, ac e velfet !...

Ahès a respontas timad :
Cavet, vint e chapel va zad,
Rac va zad diot c'hoaz a grad
En trompler ze a Nazareth !...

Tri a redas e ber amzer,
Ac a ziskaras an Auter,
Ac an traon sacr a voe douguet
Entre daouarn du ar pec'hel.

Ar Prinç ru, ractal m'ho guelas,
Agreis e galon a c'hoarzas,
Ac a lavaras c'hoas ennan :

Da guenta, a doliou botou,
E vrujunas ar vesseillou,
Goude flastras ar grucifi,
Ac e krenchas var an hosti !...

A varne, gant an oll e noas,
En eur gana : « Mallos d'ar groas !!!... »
E ras, e seis stum dishenvel,
Dansou ar seis pec'het mervel.

Kerkent ar palès a grenas,
Ac ar c'hurunou a strakas,
Ac, a dreus ho zellou nec'het,
E skoás tân glas al luc'hed.

« N'a c'houi vel, eme ar Prinç ru :
« Me laka Doue var e da !... »
Ac e lavarent gant glac'har :
Ahès he deus kavet he fâr !...

III

Pa voa fin dar sacrilejou,
Messenger an droug sperejou,
Chomet e eunan er palès,
A dostaas da gâout Ahès :

« Va douçik koant, merc'h da Gralon,
« A muia karet va c'halon,
« A nâlsen me ket eneb guis
« Guelet alc'houe sklojou kêr Is. »

— « Va zad a zoug en e guerc'hen,
« An alc'houe aour deus eur chaden,
« A va zad brema zo kousket,
« A kaout an alc'houe n'allan ket. »

Mæs en d'he zreid a 'neum strinkas,
A d'he dornik flour a bokas,
Ac he chalmas dre e zellou
Carguet a dân ac a zaélou.

IV

Heb goud ar pezh a dremene,
Neuse, eur pennad ac'hane,
En e balès, ar Roue kos
A voa kousket e creis an nos.

Kampr paour Gralon ne voa enni,
Netra nemet eur grucifi
Deuet a zorn eur miguou ker,
Sant Caourentin, escop Kemper.

Netra nemet eun Aviel,
Roël c'hoas gant eun den zantel,
Roël dean gant Guenole,
Evel eur merk a garante.

Kaër en e gosni, vel eun Æl,
E kouske Roue Breiz-lzel,
Ac, en dro d'e dall, e vleo guen,
A re, dispak, eur gurunen.

Neuze, Ahès, ar Brincès fall,
Evel pa vije skoët dall,
Sioul, en e gampr, dre urz Doue,
A deu da-laères an alc'houe.

En eur vale, var bek he zroad,
Ar verc'h a dosta skan d'he zad,
A goustadik, deus e guerc'hen,
E ten, e c'hoarzin, ar chaden.

V

Piou a deu duont gant ar ru,
Pignet var eun hinkane du,
Ac en d'an daou lamp var e guein ?
Ken a strink an tân deus ar vein ?

Hennes eo messenger Doue,
Digasset en Is dar Roue,
Hennes eo abostol ar Feiz,
Sant Guenole, karet e breiz.

Tostat a ra e c'haloupat,
En e zorn deo e vaz Abad,
Ac eur stôl aour var e zaë ven,
Ac eur c'blec'h tan en dro d'e ben.

N'eur gavet en ôr ar palès
E pini e kousk tad Ahès,
Divar e varc'h an den santel
A c'hlay, en nos, a voës huel :

« Gralon, Gralon, sao heb dale,
« Sao evit heuilla Guenole,
« Sao evit tec'hel deus ar môr :
« Sklujou Kær Is a zo digor ! »

Ac ar Roue kos, trubuillet,
Er mes e vele zo saillet :
« Din-me, din-me, va marc'h primal...
« Siouas ! Peurgollet ar guer-mal...

A gant glac'har, e ber amzer,
E kerz da heul e vignon ker,
A, var ho lerc'h, en eur hyudal,
E klevont ar môr e ruillal.

Neuze ar Brincès dirrollet,
He amourous ganti kollet,
Dre guær Is, a glei ac a zeo,
A rede, dispaket he bleo,

Mæs pa gleo daou lamp ar c'hezek
Araug ar môr e tiredek,
Dre al luc'hed, gant nec'hamamant,
E c'hanve he zad ac ar zant.

« Va zad, va zad, ma em c'harit,
 « Var ho marc'h skan ma c'homerit : »
 Ac, eb respont, an tad tener
 A zav e verc'h var au tailler.

Kerkent a môr a vuanna.
 A Guenole, en eur grena.
 A gri : « Gralon, tól an diaoul-ze,
 « Divar tailler da hiukane !... »

Kouskoude c'hoas, leun a enkres,
 An tad a zalc'h ar bec'heres :
 Mæs ar sant a ra sin ar groas
 A deu ac a sko gant e vaz.

Kerkent mestres an droug speret
 A ruill en holliou fuloret,
 Ac e cleo tost ar Roue koz
 Eur c'hoarzin skiltr' e creis an noz.

Mæs, rentet skanvoc'h, heb dale
 E saill prim da c'heul Guenole,
 Ac e varc'h, gleb e beder dale,
 A lamp deus ar môr en douar.

IV

Da zao-heol, ar Sant a Gralon
 A bigne var lein Mene-Hôm,
 Pini, e dreid ebars en trez,
 A zao a uz Douarvenez

A c'hane, Roue Breiz-Izel
 Var e lerc'h a dolas eur zel :
 Mæs, el lec'h Is, gant he dek dor,
 Ne velas mui nemet ar môr.

« Eur guær em boa deus a gaëra
 « A cetu hi et da netra !... »
 A e galon oll a fraillas,
 A e zaoulagad a voëlas.

« D'an daoulin, eme Guenole,
 « Gralon d'an daoulin ganen-me. »
 A gralon, didan e c'hlac'har,
 A goë dan daoulin d'an douar.

Ac eno, dispak e vle guen,
 Ac e dall pleguet er boultren
 E lavare c'hoas ar Roue :
 « Ra vo gret bolonte Doue !... »

Pa zavas divar he zaoulin,
 Dindan tân flam heol ar mintin
 E velas, a dreuz e zaëlou,
 E luya *Men-ru-ar-goulou*.

Var ar men-ze hon tadou kos
 A skhille goad d'eun Doue fos,
 Ac ar Roue, e ber amzer,
 A lavaras d'e vignon ker :

- « Du-on, e memor a guær la.
- « Me a rañ sevel eun Ilis
- « Ac, evit testeni d'an oll,
- « M'he galvo Ilis Remengol (1)

- « Pa vo an doueou maro,
- « A koët meur a goat dero,
- « Eun den; deus ar pevar avel,
- « A teuio d'y, pobl Breiz-Izel.

- « Rac var dolmen ru deus ar Teutatès,
- « Me lakei da rën ar Verc'hes,
- « Ac, evit henori ar Groas,
- « E c'hordrenin eur pardon bras.

- « Eno, an oll dud affliget
- « A gavo d'ho foanniou remed,
- « A Silvidiguez d'ho ene,
- « Dre c'hraç Mari, guir vam Doue.

- « Neuse, mar be sonj a Gralon,
- « E vo lavaret a galon :
- « Bras ar burzudou a zo bet
- « Ebars en amzer dremenet !

Peden ar Roue Gralon.

Itron Varia Remengol,
Mirit ouzimp na zaimp da goll;
Pèdit ive, ho mab Jesus,
Ma vezimp gantan evurus.

— Itron Varia Remengol,
C'hui eo Rouanez ar bed oll,
C'hui eo hor mam, hor Batronès,
A ni ho meulo da jamès.

---

(1) Remengol, da lavaret e *Remed-oll*. Ar Roue Gralon a chenchas hano payen, Rumengoulou, *Ru-men-ar-goulou*, pe *Men-ru-ar-goulou*, en hano christen a *Remengol*, d'eus a behini ar batrones, a zo hanvet an *Itron-Varia Remed-oll* (Notre-Damé de tout remède). Abalamour da burzudou bras a ra bemdez, eno, ar Verc'hes, a haoue amzer ar Roue Gralon, betec hirio.